

IROR admodum post aureum
 illud Ciceronis sæculum, pleros-
 q; doctissimos uiros, qui ad no-
 stram usq; memoriã, multa eru-
 ditissime scripserunt, ne odora-
 tos quidem esse tam suaues dicē-
 di flosculos, qui passim fragrant,
 & enitescūt in lectione perfectis-
 simorum autorum, quos quasi
 inuictissimos Heroas immortalis illa, ac propè cælestis Cice-
 ronis atas, ueluti equus ille Troianus effudit. è quibus ego
 (quod sine arrogancia dixerim) accurate, diligenterq; non-
 nullos collegi, ac propemodū in fasciculos, manipulosq; sin-
 gillatim, ac suo quenq; loco disposui: quo & his literulis de-
 syderium urbis Romæ, à qua tot iam annos absum, lenirē,
 & simul ut bonarum literarum studiosis, ac posteritati utcū-
 q; prodessem. Cum autem sint nonnulli, qui non modo ele-
 gantiam uerborum, sed proprietatem ipsam, & uerū, ac nati-
 uum dicendi succum nihili faciant, ad sensa uero sola respici-
 ant: in eaq; hæresi ita hæreant, atq; tabescant, ut ad suam opi-
 nionem etiam leges per capillos attrahant repugnātes: Ad-
 ducunt enim Vulpianum, qui de adimendis legatis, lege, Si
 quis, Sed melius est, inquit, sensum, quàm uerba amplecti.
 & eundem de præscriptis uerbis, lege, Natura rerum indu-
 ctū est, ut plura sint negotia, quàm uocabula. & Celsum de
 legibus, Scire leges non hoc est uerba earum tenere, sed uim
 ac potestatem habere: & Paulum de fundo instructo, lege,
 Cum declamationis: Optimū ergo esse, Pedius ait, non pro-
 priam

priam uerborum significationē scrutari, sed in primis quid testator demonstrare uoluerit, n̄dem non attendunt, id solū à iurisconsultis præscribi, cum quid manifeste colligitur, aliud quem sensisse, c̄p̄ dixisse, aut scripsisse, quod præcipue in testamentis usu uenire solet: In cæteris uero ueluti capite sanctum esse, ut proprietates uerborū, quibus singulis tota oratio conficitur, omnino obseruetur. nam quis nescit proprietate uerborum neglecta, quibus totum orationis corpus, uelut quibusdam filis contexitur, orationem ipsam conturbari, incertamq; & ambiguam reddi? Quam opinionem à legibus profectam, leges ipsæ aperte postea infirmāt, ut Martianus de legatis tertio, Non aliter, inquit, à significatione uerborū recedi oportet, c̄p̄ cum manifestum est aliud sensisse testatorem, & subdit: Cum plerunq; abusive loquantur, nec propriis nominibus, ac uocabulis semper utātur. & Scauola de suppellectili legata, lege, Labeo: Non enim, inquit, ex opinionibus singulorum, sed ex communi usu nomina (inquit Seruius) exaudiri debere, & subdit: Et quidem non arbitror quenquam dicere quod non sentit, ubi maxime nomine usus sit, quo id appellare solet. & post paulo: Non tamen à Seruio dissentio, non uideri quen c̄p̄ dixisse, cuius non suo nomine usus sit. & Paulus de rebus dubijs, lege, In ambiguo sermone nō utrūq; dicimus, sed id duntaxat quod uolumus: Itaq; qui aliud dicit quàm uult, neq; id dicit, quod uox significat, quia non uult; neq; id quod uult, quia id non loquitur. Similiter sentire uidetur Diodorus, cui Crono cognomentum fuit: Nullum, inquit, uerbum est ambiguum: nec quis c̄p̄ ambiguum dicit aut sentit, nec aliud dici uideri debet, quàm quod
d se dicere

se dicere sentit is qui dicit: At cum ego, inquit, aliud sensi, tu aliud accepisti: obscure magis dictum, quàm ambigue uideri potest. Quare (ut in Bruto ait Cicero) cum confluerint in hanc urbem multi inquinatè loquentes ex diuersis locis, eo magis expurgandus est sermo, & adhibenda ratio, quæ mutari non possit, nec utendum prauissima consuetudinis regula. Nam cū eloquentia (ut ait Cicero de optimo genere oratorum) constet ex uerbis & sententijs: perficiendum est, ut pure, & emendate loquētes, quod est Latine, uerborum & priorum, & translatorum elegātiā persequamur: Sed iam quod instat agamus.

Quam abstrusus, & quædiu apud ueteres ueluti de industria latitans modus hic dicendi à multis non intellectus, à nullis ferè recte obseruatus est?

*Acceptū referre, ē zero-
gnoscere se accepisse.*

Aceptum enim referre, & expensum ferre nemo hactenus (quod sciam) recte collegit. Quæ uerba cū frequēter apud bonos autores diuinæ illius Ciceronis ætatis legissem, collatis locis, & discussis, id uidetur mihi esse acceptum referre, quod peruerso loquendi modo dicunt ponere ad introitū: Expensum autē ferre, id esse, quod corrupto sermone dicunt ponere ad exitum. Quod ut clarius cognoscatur, loca ipsa, quæ collegi, ponere, & paulo altius repetere statui. Duæ erant apud ueteres tabulæ, ut etiam nūc fit: Vna accepti, altera expensi: Hæ postea mutato dicendi genere, ut in plerisque alijs, à multis tabulæ dati & accepti dictæ sunt. Sed nos optima quæque uerba Latina quærenda censemus, barbara & noua relinquēda. Quod autem accepti & expensi tabulæ uocarētur, Cicero testatur pro Roscio Comedo, cum

cū dicit: Tabulas Fannius accepti, & expensi profert suas. & paulo post: Vtrū cætera nomina in codice accepti & expēsi digesta habes, an non? & ibidem: Nō habere se hoc nomē in codice accepti, & expensi. & in eodē: Quando sextertiū. CCCLIII. in codice accepti & expensi non sunt? & subdit: Tum in codice acceptū, & expēsū esse debuit. Plautus in Mostellaria: Bene igitur ratio accepti atq; expēsi inter uos conuenit. Cicero in Verrem: Nunc ad sociorum tabulas accepti & expensi reuertamur. Cum autē scribebant in tabula accepti, se pecuniā ab Titio accepisse, Titio dicebant pecuniā acceptam re ferre: Vbi uero in altera tabula notabāt se pecuniam Titio dedisse, Titio scribebant pecuniā expensam ferre. Dedarat hoc Asconius Pedianus, cū dicit: Quæstores urbani ærarium curabant, eiusq; pecunias expensas & acceptas in tabulas publicas referre consueuerant: ex quibus postea modus loquendi translatus est: ut cū quid officij in nos ab aliquo conferatur, id nos illi acceptū referre: cōtra si quid ab eo aduersi accidat, improbitati illius expensum ferre dicamus. utrunq; genus loquendi, quæ his subscripsimus loca manifestius demonstrabunt.

Cice. pro Aulo Cecinna: Hac emptione facta, pecuniā soluitur à Cæsemnia: cuius rei putat iste rationē reddi nō posse, quod ipse tabulas euerterit: se autē habere argentarij tabulas, in quibus sibi expensa pecuniā lata sit. acceptaq; relata, quasi id aliter fieri oportuerit, cum omnia ita facta essent, quemadmodum nos defendimus.

Idem in Verrem: Propter quod minus Dolabella Verri acceptum rettulit, q̄ Verres illi expensum tulit.

d 2 In eundē

In eundē: Homo stultissime, atq; amentissime tabulas cū cōficeres, & cum extraordinaria pecunia crimen subterfugere uelles, satis te elapsurū omni suspitione arbitrabare, si quibus pecuniam credebas, ijs expēsam non ferres, neq; in tuas tabulas ullum nomen referres, cum tot tibi nominibus Curtij referret, quid proderat tibi expensum illi nō tulisse?

In eundem: Fceneratio erat eiusmodi iudices, ut etiā hic quæstus huic cederet: nam quas pecunias ferebat ijs expensas, quibus cū contrahebat, aut scribæ istius, aut Timarchidi, aut etiam ipsi isti referebat acceptas.

In eundem: Si mihi acceptum non retulisset, putabat se aliquid defensionis habiturum.

In eūdem Verrem: Sexcenta milia accepta pupillo Malleolo rettulit. & subdit: Quando Chryfogono expensa lata sunt?

Ibidem: Tamen sextertia sexcenta milia cū accepta rettulisset, sextertia quinq; milia soluta non sunt.

Idem in Philippica II. Ego amplius sextertiorum ducenties acceptum hæreditatibus rettuli.

Idem pro Roscio Comedo: Qui pecuniam expensam tulerunt, & subdit: Ille si non iussu huius expensum tulisset, nō scripsisset. Et ut intelligatur acceptum referre, uel expēsū ferre, id esse quod dixi, scribere uidelicet quem debere, uel creditorem esse, etiam si pecunia data nō esset: declarat Cicero in eodem Roscio, dicens: Hæc pecunia necesse est, aut data, aut expensa lata, aut stipulata sit. Datā non esse, Fannius confitetur: expensam latam nō esse, codices Fannij cōfirmant: stipulatam non esse, taciturnitas testium cōcedit.

Idem

Idem Rufo: Si mihi expensa ista sextertia centū tulisses.

Idem Attico: Pro eo tibi præsentem pecuniam solui imperaui, ne tu expensum muneribus ferres.

Eidem: Videas enim unde nūmi sint, mihi feras expensum.

Idem in Philippica: Quis unquē in illo inuentus est, qui Lucio Antonio mille nummum ferret expensum?

Horatius:

Gratus Alexandro regi Magno fuit ille

Cherilus: incultis qui uersibus, & male natis,

Rettulit acceptos regale numisma Philippos.

Iulianus de iure dotium. l. Talis. Socer genero suo sic legauerat. l. Titio filiae meae nomine. C. hæres meus damnas esto dare, hanc pecuniam generum petere debere, & exactam, acceptam legatis referri.

Vulpianus ad Senatusconsultum Trebellianum. l. Mulier: Dicendum est potius fructibus hoc expensum ferendū, quàm fidei commisso.

Alphænus de manumissionibus. l. Seruus: Sed si interea dum eum manumitteret, acceptum seruo rettulisset, uideri peculij fuisse.

Floren. de pignoratitia actione. l. Cum & sortis nomine, & usurarum aliquid debeat, ab eo, qui sub pignoribus pecuniam debet, quicquid ex uenditione pignorum recipitur, primum usuris, quas tūc deberi constat: deinde si quid superest, sorti acceptum referendum est.

Pomponius de Peculio, l. Si mulier. Item si mulier creditori uiri fundū uendiderit, & tradiderit ea conditione, ut emptor acceptam pecuniam uiro referat.

d 3 Papinianus

Papinianus: Qui potiores. l. Si prior. Vt primam tantum pecuniam expensam ferat.

Titus Liuius ab urbe condita: Homines propè cccc. produxisse dicitur, quibus sine fœnore expensas pecunias tulisset.

Labeo de legatis. l. Qui concubinam. Quod acceptum in tabulis suis ex ea hæreditate rettulisset.

Hircius in commen. Pecuniæ locupletibus imperabantur, quas Longinus sibi expensas ferri non tantum patiebatur, sed etiam cogebat.

Ibidem: Sanatis uulneribus accersit omnes, qui sibi pecunias expensas tulerant, acceptasq; eas iubet referri: quibus parum uidebatur imposuisse oneris, ampliorem pecuniam imperat.

Ibidem: Sibi quod rapuerant, acceptum referebant: quod interciderat, aut erat interpolatum, Cassio assignabant.

Liquet ergo quod dixi, Acceptum referre, id esse, quod in rationibus, in tabula uidelicet accepti describebatur, uel solum esse ab aliquo, uel pro solutione admissum: & id esse ferre expensum, quod in tabula expensi notabatur quæ debere stipulata pecunia, uel alia re contracta: & ut notis sæculo nostro uerbis utar: Acceptum referre erat ad introitum quem faceret creditorem: & expensum ferre, erat ad exitum facere debitorem. Quod declarat etiam Asconius Pedianus, cum dicit: Expensum ferre, est scribere te pecuniam dedisse.

Id quoque aduertendum est: Non solum dici pecuniam acceptam referri, aut expensam ferri, uerum etiam & alia quoque opera,

opera, ut infra.

Cicero in Verrem: Rabonio opus inde acceptum rettulit.

Cælius Ciceroni: Mentio facta est de legione ea, quam expensam tulit Caio Cæsari Pompeius.

Marcel. ad legem Iuliam repetundarum, lege, Lex Iulia: Illud quoq; cauetur, ne expensum feratur opus publicum faciendum, frumentum publice dandum, præbendum, apprehendendum, facta tecta ruenda, antequàm perfecta, probata, præstita legerint.

Iabolenus de suppellectili legata. l. Qui ueste cõmunẽ omnẽ, & res pluriũ generũ suppellectili expẽsum ferre solitus erat.

Plautus sine accepto posuit, quod pauci hætenus (ut arbitrator) intellexerunt: cum in Asinaria dixit: Itaq; ob asinos relatum precium Sauriæ numerari iussit seruo suo Leonidæ, id est, precium acceptum relatum Sauriæ, quod in ratione accepti Sauriæ adscriptũ erat ob asinos, numerari Leonidæ seruo iussit.

Cicero etiam acceptum similiter omisit, cum in Verrem dixit: Ut si hanc ex fœnore populo pecuniam non rettuleris, reddas societati.

HACTENVS de proprietate, uel de modo dicendi eorũ uerborũ diximus: mox pauca de translatione dicemus. *f. acceptum referre*

Cato Ciceroni: Si tu qua in re nihil fortuito, sed summa tua ratione & continentia Reipub. prouisum est, dijs immortalibus gratulari nos, quàm tibi referri acceptum maioris, gaudeo.

Cicero Attico: Te etiam atque etiam oro, ut me totum tuendum suscipias: ut si hi salui erunt, quibus cura sum, unã cum

cum his possim incolumis esse, salutemq; meam beniuolentiae tuae acceptam referre.

Eidem: Vt ita diceret se quod esset senator, quod ciuis, quod liber, quod uiueret, mihi acceptum referre.

Idem pro Cluentio: Voluit eum aliquid acceptum referre liberalitati suae.

Idem pro eodem: Verum omnem tranquillitatem & quietem senectutis refert acceptam clementiae tuae. Plancus Cicero-
ni: Quod sperant, quod audet, omne Caesari acceptum referre possunt. T. Liuius ab urbe con. Nec senatui, sed familiae Liciniae acceptum referebant.

Id quoq; aduertendum est, ut supra dixi, translationem quoq; fieri in uerbo expensum fero, dum aliquid male curatur, ut Scaeuola: Quae in fraude. l. Pupillus. Creditores suae negligentiae expensum ferre debent.

ALIVS.

Quotienscunq; bonos autores leges incurro in unum aliquid ex his, quae iam dudum colligo, eleganter dictis: totiens mihi uehementer gaudeo, ac quasi grandem aliquem, nitidumq; unione inuenerim laetitia gestio: mox uarietatem eorum considerans, eam uoluptate mente melius concipio, quam uerbis exprimo, aut in publicum profero: mirariq; non desino, cum illorum perfectissimorum uirorum diuinitatem, tum multorum barbariem, ac quasi oculis obductam caliginem, uidere licet uel ex his clausulis quas infra scripsi: Aliud, aliter, contra, secus, iuxta, statim, proxime, par, aequae, idem, simile, magis, pariter, quandoq; etiam comparatiuum, & alijs huiusmodi (non enim omnes collegisse